

й невизначеність повноважень у цій галузі неприпустимі [8].

Окрім того, законодавчі акти містять положення нормативного характеру, що є компетенцією діяльності органу ядерного регулювання і експлуатуючих організацій.

Висновки. Вважаємо, що помилки, прорахунки, прогалини, колізії законодавчих актів є результатом недостатньо компетентної діяльності як народних депутатів, які прагнуть брати активну участь у законотворчому процесі не маючи для цього відповідної правової підготовки, так і юридичної служби законодавчого органу. Звідси назріла необхідність внести зміни до нормативних документів, якими регламентується законодавча діяльність, про організацію курсів та семінарів для народних депутатів з юридичної техніки оформлення правових актів; їх узгодженості у певній сфері суспільних відносин та із європейськими стандартами.

Список використаних джерел:

1. Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду. МАГАТЕ; Конвенція, Міжнародний документ від 21.05.1963 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_006
2. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 08.02.1995 р. № 39/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80/page>
3. Основні терміни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uatom.org/index.php/uk/osnovni-yadernoyi-zahishhenosti/>
4. Лисунь А. Правовое регулирование в сфере обращения с радиоактивными веществами в Украине / А.Лисунь // Закон и жизнь. – 2013. – №8/4. – 34-38.
5. Основные направления совершенствования нормативного регулирования безопасности АЭС Украины. Девятое заседание Комиссии государств-участников СНГ по использованию атомной энергии в мирных целях 25-26 июня 2007 года, г. Минск. – 13 с.
6. Заява про Політику Держатомрегулювання в сфері забезпечення безпеки та захищеності використання ядерної енергії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.snrc.gov.ua/nuclear/uk/publish/article/>
7. Булгакова М. Ядерна енергетика в Україні: нормативно-правове регулювання, правові аспекти диверсифікації [Електронний ресурс]. http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/Yaderna_energetpravo_aspect.pdf
8. Куц В.М. Актуальні питання систематизації ядерного законодавства України / В.М.Куц // Ядерна енергетика та довкілля. – 2013. – №2. – С.32 – 34.
9. Плачкова С. Енергетика: історія, сучасність і майбутнє [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://energetika.in.ua/ua/books/book-5/part-4/section-2/2-2>
10. Дергачова Л. Законодавче закріплення рециклінгу як необхідної новачки у сфері поводження з відходами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/27379/1/Dergachova_Zakonodavche_zakriplennya_retsiklingu.pdf

Стаття надійшла до редакції 30.11.2017

УДК 340.115

Чабур Святослав Валерійович
аспірант Класичного приватного університету

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПРАВОТВОРЧОСТІ

У статті проаналізовано принципи та методи дослідження механізму правотворчості. Обґрунтовано, що дослідження категорій «правотворчість», «механізм правотворчості», видів, структури та функцій механізму правотворчості, значення та ролі правотворчих ініціатив, проблеми прояву лобізму у правотворчому процесі потребує відповідної методології. Зроблено висновок, про те, що всебічне дослідження всіх аспектів механізму правотворчості та отримання достовірних наукових результатів зумовлено використанням методологічного інструментарію, що включає систему наукових принципів та власне методів наукового пізнання.

Ключові слова: правотворчість, механізм правотворчості, методологія, методи наукового дослідження, принципи наукового пізнання, ключові поняття, правотворча ініціатива.

Chabur S.V. METHODOLOGICAL INSTRUMENTATION OF THE RESEARCH OF THE MECHANISM OF LAW-MAKING

In article the principles and methods of a research of the mechanism of law-making are analysed. It was

Випуск 2. Спецвипуск. 2017

© Чабур С.В., 2017

substantiated that the study of the categories "lawmaking", "the mechanism of law-making", types, structure and functions of the mechanism of law-making, the importance and role of law-making initiatives, the problem of manifestation of lobbying in the law-making process requires an appropriate methodology. It is concluded that the comprehensive study of all aspects of the mechanism of lawmaking and the receipt of reliable scientific results is due to the use of methodological tools, which includes a system of scientific principles and the actual methods of scientific knowledge.

Key words: law-making, mechanism of law-making, methodology, methods of scientific research, principles of scientific knowledge.

Постановка проблеми. Основою наукового дослідження державно-правових явищ завжди виступає методологія як певна форма світоглядного підходу до вивчення певних юридичних явищ. Методологічні розробки у сфері юриспруденції мають не лише гносеологічне та онтологічне, але й практично-прикладне значення, оскільки обґрунтованість та достовірність наукового пошуку та конкретні рекомендації для практичної діяльності безпосередньо залежать від рівня розробки методологічної бази тої чи іншої проблематики. Ефективне використання методологічного інструментарію дає змогу отримати в результаті дослідження ґрунтовні та максимально об'єктивні знання щодо об'єкта наукового пізнання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема методології та методів наукового пізнання у сфері держави і права взагалі, та певних галузей права зокрема, досліджувалася такими науковцями, як: О. Авер'янов, В. Афанасьєв, Р. Гаврилюк, М. Кельман, М. Козюбра, О. Копиленко, В. Кравчук, Ю. Оборотов, М. Оніщук, М. Панов, Н. Пархоменко, П. Рабінович, О. Скакун, В. Федоренко, О. Ющик та інші. Серед зарубіжних авторів питання методології у пізнанні права досліджували Н. Варламова, Ю. Ветютнев, С. Денисов, В. Павлов, А. Саїдов, І. Честнов та інші.

Окремі аспекти методології та методів дослідження проблем правотворчості розкривали у своїх працях такі вчені-правознавці, як: Я. Берназюк, Ю. Делія, І. Оніщук, В. Нестерович, В. Плавич, Р. Ященко та інші. Незважаючи на певну кількість наукових праць, які стосуються даної проблематики, особливості методологічного інструментарію при дослідженні механізму правотворчості у контексті даного дослідження потребують свого окремого розгляду.

Формування цілей статті. Метою статті є визначення особливостей методологічного інструментарію дослідження механізму правотворчості, що включає систему наукових принципів та власне методів наукового пізнання.

Виклад основного матеріалу. Під поняттям «методологія» у процесі наукової творчості розуміють концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища [1, с.56].

Методологія саме юридичної науки передбачає систему підходів, методів і способів наукового дослідження, теоретичні засади їх використання при вивченні державно-правових явищ [2, с.618]. Більш широко методологію юриспруденції визначає М. Костицький, а саме як: вчення, цілісну теорію з поняттями й категоріями, світогляд, через призму яких і здійснюється пізнання з допомогою методів у відповідності з технологією їх застосування – методикою, та зазначає, що в єдиному ієрархічному зв'язку знаходяться методологія, метод (сукупність прийомів і операцій, за допомогою яких здійснюється пізнання) та методика (вчення про сукупність прийомів, способів і організацію застосування методів наукового пізнання), які водночас можуть існувати і автономно [3, с. 5-7].

Методологічна сторона пізнання, як зауважує В. Цветков, надзвичайно важлива і значна при аналізі взаємозв'язку таких складних соціальних явищ, як право і управління, політика і управління, оскільки теоретичне і практичне розв'язання цих проблем безпосередньо впливає на ефективність державного управління, а відтак, на якість сучасного життя і соціальне майбутнє суспільства [4, с. 268].

Всебічне дослідження всіх аспектів механізму правотворчості та отримання відповідних наукових результатів зумовлено використанням методологічного інструментарію, що включає систему наукових принципів та власне методів наукового пізнання.

Принципом виступає основне вихідне положення теорії, вчення, науки, світогляду; центральне поняття, визначальна ідея, що поширюється на всі явища знань у галузі, де цей принцип абстрагований [5, с. 45].

У науковій літературі виділяють такі принципи наукового пізнання, як: науковості, всебічності, об'єктивності, конкретності, комплексності та історизму. Крім того, науковці виділяють принципи деідеологізації, свободи наукових досліджень, системності, діалектичності, детермінізму, герменевтики, феноменології, формальної логіки, універсальності [6, с. 166].

Проаналізуємо базові принципи наукового пізнання проблем держави і права взагалі, та механізму правотворчості зокрема.

Принцип науковості передбачає об'єктивний та неупереджений аналіз сутності предмета та

об'єкта дослідження, використання загальноприйнятого в юридичній науці понятійно-термінологічного апарату, що має своїм результатом достовірні та науково-обґрунтовані знання.

Принцип всебічності тісно пов'язаний з принципом науковості, оскільки передбачає дослідження різних аспектів явищ державно-правової дійсності, аналіз прямих та опосередкованих взаємозв'язків досліджуваного явища з іншими суспільними явищами, їх взаємовплив. Багатоаспектність дослідження передбачає також врахування суперечливих поглядів на одне і те саме державне чи правове явище, а також неоднакових уявлень щодо їх походження, сутності, соціальної спрямованості, структури, шляхів розвитку [5, с. 47]. Означений принцип став основою дослідження поняття правотворчості, її ознак, характерних рис, механізму правотворчості, розмежування таких суміжних понять як «правотворчість» та «нормотворчість тощо.

Принцип історизму покликаний забезпечити розгляд предмета наукового пізнання як з точки зору сучасного стану, так і у розвитку та історичному взаємозв'язку. Цей принцип забезпечує бачення причин виникнення, особливостей становлення, проблем функціонування об'єкта наукового пізнання на різних етапах історичного розвитку та виявлення перспектив розвитку.

Принцип об'єктивізму є невід'ємною частиною системи принципів, що виступають базою наукового дослідження, й означає достовірність, істинність, не суб'єктивність дослідження. Цей принцип забезпечує пошук реальних, а не надуманих, властивостей та сторін предмета та об'єкта пізнання, бачення об'єктивної дійсності, існуючих явищ суспільного життя.

Дослідження проблематики правотворчості, безперечно, спирається на *принцип комплексності*, що зумовлює аналіз проблематики не лише з позиції юридичної науки, хоча це є першочерговим, але й вимагає дослідження підходів інших близьких до юриспруденції суспільних наук, зокрема філософії, політології, соціології. Так, дослідження всіх аспектів правотворчості та механізму її реалізації буде повним та всебічним за умови аналізу взаємопов'язаних з цим політичних, економічних, соціальних та інших основ та умов.

Принцип конкретності покликаний спрямувати дослідника на детальний аналіз всіх суттєвих властивостей об'єкта дослідження, умов та особливостей його функціонування, а також тенденцій його розвитку. У категоріях і поняттях, які використовуються у теорії держави і права, повинна бути врахована та відповідним чином відображена практика функціонування державно-правових явищ, а також накопичений при цьому досвід, всі характерні для неї особливості і ознаки. Тільки у такому випадку вони наповнюються конкретним змістом і одержують визначений соціальний зміст [5, с. 48].

Тісно пов'язаний з принципом конкретності *принцип органічного поєднання теорії та практики*, що у свою чергу дозволяє перевірити науково-теоретичні твердження щодо об'єкта наукового пізнання у сфері практичної діяльності, конкретних реальних умовах функціонування.

Принцип простоти у процесі дослідження передбачає доступність викладу наукового матеріалу, достатність наведених визначень, характерних рис та класифікацій, легкість розуміння та засвоєння досліджуваних явищ. При цьому принцип простоти не повинен конфліктувати, а навпаки, зобов'язаний давати синергетичний (додатковий) ефект спільно з принципом антиредукції (недопущення спрощення або необґрунтованого зведення складного до простого) [7, с. 141].

Термінологічний принцип має особливе значення в теорії держави та права й передбачає аналіз та уточнення термінів і понять, які відображають обсяг та зміст об'єкта дослідження. Поняття повинні бути змістовними науковими абстракціями. Справді науковими вони стають, коли вірно відображають загальні та необхідні ознаки таких складних, багатосторонніх й динамічних явищ, як держава і право [8, с. 16].

Визначення ключових понять будь-якого дослідження базується на певних правилах, а саме: обсяг поняття, що визначається, повинно відповідати обсягу поняття, яке визначає, тобто ці поняття є тотожними; нове поняття не повинно бути тавтологічним; поняття має бути чітким і однозначним [1, с. 60]. Вироблена система понять у межах даного наукового дослідження проблем правотворчості спирається на вказані правила з урахуванням положень тлумачних та юридичних словників, спираючись на родові ознаки понять та найбільшчі види відмінності.

Повне та всебічне дослідження об'єкта наукового пізнання взагалі, та правотворчості зокрема можливе лише за умови комплексного застосування вказаних принципів, при ефективному поєднанні із методами наукового пізнання.

Всебічне та ґрунтовне дослідження проблематики дисертаційного дослідження, його наукові результати стали можливим з використання конкретних методів наукового пізнання.

В теорії держави і права під методом прийнято розуміти визначену систему приписів, принципів, вимог, що повинні орієнтувати суб'єкта пізнання на рішення конкретного науково-практичного завдання, на досягнення визначеного результату в певній сфері [9, с. 45].

Більшість вчених-правознавців, зокрема Н. Пархоменко [9, с. 47-61], П. Рабінович [10, с.618], А. Крусян [11, с. 4], розглядаючи методологію правових досліджень схиляються до її чотирирівневої структури: загальні (філософські) методи (діалектичний та метафізичний методи); загальнонаукові

методи (історичний, формально-логічний, системний, функціональний, синергетичний методи та метод структурного аналізу); приватно-наукові методи (конкретно-соціологічний, статистичний, прогностичний методи та метод моделювання); спеціальні методи (порівняльно-правовий, формально-догматичний (юридичний) методи та метод правового експерименту [11, с. 47-61]. Інші автори до приватно-наукових (конкретних) методів теорії держави і права відносять герменевтичний, який «допомагає досягнути ясності в прочитанні текстів правових документів і роз'ясненні їх внутрішнього змісту...» [12, с. 33]. Триступеневу класифікацію методів науки теорії держави та права наводить О.Ф. Скакун: загальні (загальнофілософські), які становлять світоглядну основу всіх наук; приватно-наукові (конкретні), що застосовуються до певних наук; спеціальні, які є додатковими, допоміжними [12, с. 29].

У межах даної наукової роботи зупинемося на конкретних методах наукового пізнання що зумовили ефективне дослідження усіх аспектів механізму правотворчості, зокрема: філософських, загальнонаукових та спеціальних.

Центральне місце серед філософських методів наукового пізнання займає діалектичний метод, який дозволяє розглянути явище державно-правової дійсності у розвитку та з урахуванням базових законів діалектики (переходу кількісних показників у якісні; заперечення заперечення; єдності і боротьби протилежностей). Ці закони діалектики нерозривні з логічними засобами пізнання, котрі в загальному ланцюгу пізнавального процесу спираються на вироблені діалектикою такі філософські категорії, як «зміст», «форма», «сутність», «явище», «причина», «наслідок» та ін., що слугують інструментами проникнення в природу досліджуваного явища [13, с. 20].

За допомогою даного методу вдалося розглянути поняття та зміст категорій «правотворчість» та «механізм правотворчості» і трактувати їх таким чином: правотворчість – це ціленаправлений нормативно-організований комплексний процес, завершаючою стадією якого є прийняття правової норми; механізм правотворчості є цілеспрямованою системою правових засобів, комплексом взаємопов'язаних правових інструментів, за допомогою яких відбувається процес визначення потреб правового регулювання суспільних відносин і з цією метою прийняття, зміни, відміни правових норм суб'єктами правотворчості.

Діалектичний метод дозволив розглянути правотворчість і механізм правотворчості як самостійні різнопланові правові явища, які водночас тісно пов'язані між собою. В сучасних умовах активного реформування сфери державно-правових відносин діалектичний метод набуває особливого значення, оскільки дозволяє узагальнити результати становлення правотворчості та механізму правотворчості і визначити основні закономірності та тенденції його подальшого розвитку.

У системі загальнонаукових методів особливу увагу приділено формально-логічному, системному, функціональному, структурному, історичному методам.

Формально-логічний (догматичний) метод передусім використовується для вивчення та пояснення самого права в різних його проявах. При цьому розглядаються і зовнішня, і внутрішня форми права (або ж сама його «догма»). Формальна логіка при застосуванні в контексті права набуває рис одного зі спеціальних методів вивчення державно-правової дійсності. Праву властиві такі риси, як формальна визначеність, логічна послідовність викладу приписів і норм. Це дозволяє формулювати визначення, закріплені в законодавстві, які відповідали б правилам формальної логіки [14, с. 5]. Вказаний метод необхідний для вивчення та пояснення правових норм у сфері механізму правотворчості з метою з'ясування справжнього їх змісту, умов, мети та завдань прийняття, взаємозв'язку з іншими правовими нормами. Крім того, цей підхід застосований при дослідженні характеру та особливостей юридичного закріплення повноважень державних органів у правотворчому процесі.

Системний метод передбачає дослідження усіх складових явищ чи процесів у єдності й взаємозв'язку, у взаємозалежності й взаємодії. Крім того, будь-яка система являє собою цілісну, впорядковану множину елементів, взаємодія яких породжує нову, не властиву їм самим якість [8, с. 14]. Вказаний метод сприяв дослідженню ключових аспектів взаємодії правотворчості з такими тісно пов'язаними між собою, але не тотожними явищами як законотворчість, нормотворчість і правотворення.

Крім того, завдяки реалізації системного підходу, як зауважує П. Рабінович, – коли національна правова система осмислюється не сама по собі, а як складовий елемент (реальний або потенційний) іншої правової системи (правової системи Ради Європи чи Європейського Союзу), можна науково обґрунтувати ті умови, напрями, засоби і наслідки перетворень, яких повинна зазнати перша, аби набути відповідних системоутворюючих параметрів і органічно «вписатись» у системно-правове утворення більш високого рівня. Такий системний методологічний підхід виступає обов'язковим інструментом розробки рекомендацій, зокрема з адаптації правової системи України до паневропейського правового простору [15, с. 16].

З цієї позиції була досліджена проблема прояву лобізму у вітчизняному правотворчому процесі, його спільні та відмінні риси з корупційними діяннями, виокремлення позитивних проявів лобізму та недоліків. Крім того, досліджені можливі шляхи подолання нецивілізованого лобізму включаючи

можливість законодавчого регулювання лобістської діяльності, враховуючи зарубіжний досвід та складні зовнішньо-політичні та соціально-економічні реалії сучасної української держави.

Функціональний метод у науковому пізнанні полягає у вичленуванні досліджуваного об'єкта як цілого, поділу його на складові (елементи) і виявленні функціональної залежності як між складовими, так і між складовими і цілим [16, с. 768-769]. За допомогою даного методу досліджено основні функції правотворчості у якості дієвого засобу її реалізації, що дозволило більш глибоко дослідити як сутнісні риси правотворчості, так і значення та роль цього інституту у взаємодії з іншими процесами та явищами державно-правової дійсності. Крім того, саме функціональний або функціонально-правовий метод передбачає необхідність поетапного підходу до правотворчого процесу. Використання вказаного методу дозволяє орієнтуватися у величезній кількості законів, матеріалах стосовно практик їх реалізації, створює сприятливі умови для розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення законодавства [17, с. 11].

Метод структурного аналізу або структурний метод полягає у виділенні складових елементів досліджуваного державно-правового явища та розкриття взаємозв'язків між цими елементами. За допомогою зазначеного методу вдалося розглянути кожен складову механізму правотворчості, а саме: 1) принципи правотворчості; 2) правосвідомість і правотворчі доктрини; 3) соціальні джерела правотворчості; 4) правотворчий процес і правотворча процедура; 5) суб'єкти правотворчості; 6) напрями правотворчої політики; 7) імплементація норм міжнародного права; 8) правотворча правозастосовна практика. Кожна структурна складова займає своє місце і відіграє свою роль.

Історичний метод передбачає дослідження явищ державно-правової дійсності у їх історичному розвитку. Застосування даного методу зумовило: розгляд становлення, розвитку та функціонування вітчизняного законодавства у сфері правотворчого процесу; аналіз існуючих проектів законів, зокрема: «Про правовий статус груп, об'єднаних спільними інтересами (лобістських груп) у Верховній Раді України», «Про регулювання лобістської діяльності в Україні», «Про лобізм» тощо; виокремлення причин та тенденцій законодавчого регулювання окремих аспектів правотворчого процесу.

Серед спеціальних методів виділимо *порівняльно-правовий метод*, що передбачає зіставлення юридичних понять, явищ і процесів, виявлення між ними схожих та відмінних рис. Порівняльно-правові дослідження в сучасних інтеграційних та глобалізаційних процесах є перспективними для виявлення та аналізу позитивного досвіду різних країн на предмет його запозичення, розробки відповідних рекомендацій щодо його практичного використання. При вивченні та порівнянні законодавства зарубіжних країн слід керуватися тим, що, по-перше, необхідно правильно оцінити межі збігу й розбіжності предметів їх регулювання; по-друге, чітко з'ясувати місце акту, що аналізується, у системі галузевого чи міжгалузевого регулювання та його співвідношення з іншими актами (нерідко ті ж самі питання регулюються в різних країнах неоднаковими актами); по-третє, вивчити досвід практичного застосування закону, що порівнюється [18, с.54-66].

Порівняння дозволило класифікувати правотворчість за різними критеріями, визначити загальні тенденції розвитку механізму правотворчості спираючись на порівняльний аналіз його окремих аспектів в зарубіжних країнах.

Суттєве значення для дослідження теоретичних та практичних аспектів механізму правотворчості має *соціологічний метод* або *метод конкретно-соціологічних досліджень*. Цей метод дозволяє виявити суспільну думку щодо розвитку вітчизняного правотворчого процесу, оцінки ефективності діяльності правотворчих органів в державі, ставлення суспільства до новаційних змін до законодавства, зокрема до проблеми законодавчого закріплення інституту лобювання тощо. Забезпечується цей метод за допомогою аналізу чинних нормативно-правових актів, законопроектів, статистичних даних, інтерв'ювання, опитування тощо. Оскільки правотворчий процес тісно пов'язаний з окремими аспектами предмета вивчення конституційного права, то цілком погоджуємося з думкою С.К. Бостана, що соціологічний метод дає підстави для підвищення якості законотворчої діяльності, виявлення сприйняття тих чи інших конституційно-правових новацій населенням, відповідними його верствами, різними політичними угрупованнями. Це основа для коригування конституційного законодавства, стратегії конституційного реформування суспільних відносин, внесення обґрунтованих змін і доповнень до чинних законів, інших нормативно-правових актів, вираженості дій законодавчої і виконавчої гілок влади, чіткої визначеності їхніх позицій при виникненні державно-правових конфліктів [13, с. 23].

При дослідженні механізму правотворчості були використані також методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, узагальнення, абстрагування, прогнозування тощо.

Висновки. Обрання методологічного інструментарію даного наукового дослідження обумовлено особливостями його предмета, а саме механізму правотворчості. В основу пізнання явищ державно-правової дійсності були покладені основні вихідні положення юридичної науки і практики, що відобразилися у таких принципах наукового пізнання, як: науковості, всебічності, історизму, об'єктивізму, комплексності, конкретності, органічного поєднання теорії та практики, простоти та

термінологічний принцип.

У ході дослідження усіх аспектів механізму правотворчості були використані наступні методи наукового пізнання:

- діалектичний метод дозволив розглянути правотворчість як процес, який перебуває в постійному русі та розвитку й визначити його як завершальну стадію формування права, а також дозволив узагальнити результати становлення механізму правотворчості та визначити основні закономірності та тенденції його подальшого розвитку.

- формально-логічний (догматичний) метод використовувався для вивчення та пояснення правових приписів у сфері механізму правотворчості з метою з'ясування справжнього їх змісту, умов, мети та завдань прийняття, взаємозв'язок іншими правовими нормами;

- системний метод, сприяв дослідженню ключових аспектів взаємодії правотворчості з такими тісно пов'язаними між собою, але не тотожними явищами як законотворчість, нормотворчість і правотворення; крім того цей метод став основою дослідження проблеми лобізму у вітчизняному правотворчому процесі, зокрема: види лобізму, спільні та відмінні риси з корупційними діяннями, виокремлення позитивних проявів лобізму та недоліків; можливі шляхи подолання нецивілізованого лобізму включаючи можливість законодавчого регулювання лобістської діяльності, враховуючи зарубіжний досвід та складні зовнішньо-політичні та соціально-економічні реалії сучасної української держави;

- функціональний метод зумовив дослідження основних функцій правотворчості у якості дієвого засобу її реалізації, що дозволило більш глибоко дослідити як сутнісні риси правотворчості, так і значення та роль цього інституту у взаємодії з іншими процесами та явищами державно-правової дійсності; саме функціональний або функціонально-правовий метод передбачає необхідність поетапного підходу до аналізу правотворчого процесу;

- метод структурного аналізу або структурний метод забезпечив розгляд кожної складової механізму правотворчості, проаналізувати ключові взаємозв'язки між цими елементами;

- історичний метод зумовив розгляд становлення, розвитку та функціонування вітчизняного законодавства у сфері правотворчого процесу; аналіз існуючих проектів законів, зокрема: «Про правовий статус груп, об'єднаних спільними інтересами (лобістських груп) у Верховній Раді Україні», «Про регулювання лобістської діяльності в Україні», «Про лобізм» тощо; виокремлення причин та тенденцій законодавчого регулювання окремих аспектів правотворчого процесу.

- порівняльно-правовий метод дозволив класифікувати правотворчість за різними критеріями, визначити загальні тенденції розвитку механізму правотворчості спираючись на порівняльний аналіз його окремих аспектів в зарубіжних країнах;

- соціологічний метод або метод конкретно-соціологічних досліджень, який дозволив на підставі фактів об'єктивної дійсності виявити суспільну думку щодо розвитку вітчизняного правотворчого процесу, оцінки ефективності діяльності правотворчих органів в державі, ставлення суспільства до новачійних змін до законодавства, зокрема до проблеми законодавчого закріплення інституту лобіювання тощо.

Список використаних джерел:

1. Шейко В.М., Кушнаренко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2002. – 295 с.
2. Юридична енциклопедія. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія», 2001. – Т.3. – С. 618.
3. Костицький Т.В. Деякі питання методології юридичної науки / Т.В.Костицький // Національний вісник Академії внутрішніх справ. – 2013. – №1. – С. 3–11.
4. Цветков В. Державне управління: теорія, методологія, практика / В. Цветков // Вісник Академії правових наук України – 2002. – №2(33)-3(34). – С. 268.
5. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
6. Делія Ю.В. Методологія та методи дослідження проблем правотворчості суб'єктів місцевого самоврядування в Україні / Ю. Делія // Форум права. – 2012. – №3. – С.163-168.
7. Берназюк Я. Методологія проведення наукових досліджень у сфері конституційного права на сучасному етапі: визначення основних завдань / Я. Берназюк // Право України. – 2014. – №11. – С.136-144.
8. Теория государства и права: Учебник для вузов / Под ред. проф. В.М. Корельского и проф. В.Д. Первалова. – 2-е изд., изм. и доп. – М.: Издательство НОРМА (Издательская группа НОРМА_ИНФРА М), 2001. – 616 с.
9. Актуальні проблеми теорії держави та права. Частина 1. Актуальні проблеми теорії держави : [навч. посібник] / [С.Тимченко, С.Бостан, С.Легуша, Н.Пархоменко, Т.Пікуля, Н.Пронюк]. – К.: КНТ, 2007. – 315 с.
10. Рабінович П. Методологія юридичної науки / П. Рабінович // Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю.Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: «Укр. енцикл.», 2001. – Т.3 : К–М. – С.618–619.

11. Крусян А. Методологія сучасного українського конституціоналізму / А. Крусян // Юридический вестник. – 2012. – №2. – С.22–29.
12. Скакун О.Ф. Теория государства и права [Текст] : (энциклопедический курс) : Учебник / О.Ф. Скакун. – Х. : Эспада, 2005. – 840 с.
13. Бостан С.К. Методологічний інструментарій конституційно-правового дослідження / С.К.Бостан // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 3. – С. 19-25.
14. Веклич В. Методи дослідження прав і свобод людини та громадянина / В. Веклич // Віче. – 2009. – № 22. – С. 4-6.
15. Рабінович П. Методологія вітчизняного загальнотеоретичного праводержавознавства: деякі сучасні тенденції / П. Рабінович // Право України. – 2014. - №1. – С. 11-21.
16. Философский энциклопедический словарь. – М., 1983. – 840 с.
17. Семчик В.І. Проблеми теорії законотворення / В.І.Семчик // Проблеми і перспективи розвитку та реалізації законодавства України: Тези наук.-практ. конференції. – К., Київ. Ун-т права, 2001. – С. 8–13.
18. Тихомиров Ю.А. Курс сравнительного правоведения / Ю.А. Тихомиров. – М. : НОРМА, 1996. – 432 с.

Стаття надійшла до редакції 24.11.2017

УДК 332.33:504.062

Чорна Марина Василівна
аспірантка кафедри державно-правових
дисциплін та адміністративного права
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

У статті досліджено пріоритетні напрямки державної політики у сфері охорони земель. Визначено, що сфера охорони земель—це сфера, на яку впливає значна кількість економічних, політичних, екологічних та соціальних факторів. Визначено сутність державної політики у сфері охорони земель. Акцентовано на тому, що на сьогодні напрямки державної політики у сфері охорони земель, на відміну від принципів в даній сфері чітко не визначені та законодавчо не закріплені. Вказано, що напрямки державної політики в сфері охорони земель безпосередньо залежать від державного управління, тобто практичної діяльності органів публічної адміністрації в даній сфері. Крім того, визначені пріоритетні напрями управлінської діяльності у сфері охорони земель.

Ключові слова: державна політика у сфері охорони земель, державне управління, принципи державної політики у сфері охорони земель, напрямки державної політики у сфері охорони земель.

Chorna M. V. PECULIARITIES OF THE STATE POLICY IN THE FIELD OF THE PROTECTION OF THE LAND

The article investigates the priority areas of state policy in the field of land protection. It is determined that the sphere of land protection is a sphere influenced by a significant number of economic, political, environmental and social factors. The essence of state policy in the field of land protection is defined. The emphasis is placed on the fact that today, the direction of state policy in the field of land protection, unlike the principles in this area is not clearly defined and not legally fixed. It is indicated that the directions of state policy in the sphere of land protection directly depend on state administration, that is, the practical activity of public administration bodies in this sphere. In addition, priority directions of management activity in the field of land protection are defined.

Key words: state policy in the field of land protection, state administration, principles of state policy in the field of land protection, directions of state policy in the field of land protection.

Постановка проблеми. На сьогодні залишається актуальним питання вдосконалення державної політики у сфері охорони земель. Україна вже чверть століття намагається реформувати земельні правідносини та знайти власний шлях і спосіб господарювання на землі.

Причина відсутності єдиного підходу до вирішення земельного питання полягає у бракові чіткого бачення цілей реформи. Вони не були сформульовані раніше і не мають конкретності зараз. Державна політика протягом 25 років була спрямована на перерозподіл землі, напрями пов'язані із визначенням кращого власника землі та на доцільність продажу землі. Усі ці напрямки державної політики безперечно важливі та необхідні країні, але їх радикально намагалися нав'язати. Спочатку великі надії поклалися на приватизацію земель, передачу їх з державної у приватну власність, потім – на паювання.